

“ПДКОВА” ЯК ДИДАКТИЧНИЙ ПРИЙОМ ДО РОЗГЛЯДУ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ В УКРАЇНІ І СВІТІ

Вступ, або “Чому ж, власне, “ПДКОВА”? Оскільки шановні нами організатори конференції обрали *управлінську* проблематику інноваційного розвитку в Україні, згадався підхід в теорії і практиці управління, який свого часу використовував відомий наукознавець Г.М. Добров. Даний підхід професор оприлюднював через **абревіатуру** (лат. *Abbrevio* – скорочую), тобто, складноскорочені слова, похідне слово, що виникає внаслідок *абревіації* – утворення з перших літер або з інших частин слів, які входять до складу назви чи поняття. Г.М. Добров застосовував поняття “ПОДКОВА” (рос.), розшифровуючи його наступним чином: **П**ланируй – **О**пределяй – **Д**ействуй – **К**онтролируй – **О**рганизовуй – **В**ыполняй – **А**нализируй. Наведена абревіатура корелюється із загальними функціями управління (за А. Файолем). Ми вирішили підійти до розгляду управлінських аспектів інноваційних процесів, використавши поняття “ПДКОВА” (укр.), не претендуючи на його “надвисоке” новаторство.

П / Плануй. Лідерство у світовій економіці визначають країни, бізнес-структури (насамперед, ТНК), які здійснюють ефективну, стратегічно спрямовану інноваційну політику. Парадигма реформування інноваційної сфери на черговому етапі цивілізаційного розвитку набуває особливого значення. Вона має стати домінуючою у соціально-економічному функціонуванні держави з урахуванням її галузевих і регіональних аспектів. В результаті трансформаційних процесів одні країни втрачають лідируючі позиції (наприклад, країни “G7”), інші, навпаки, їх перехоплюють (“E7”). Одні підприємства стають банкрутами, інші – прогресують, що, певним чином, відображає рівень якості їх менеджменту. Зазначені трансформації, що найголовніше, впливають на якість життя людей (тривалість життя, рівень заробітної плати і т.д.), на їх впевненість у завтрашньому дні. Яка ж ситуація у світі з плануванням? В Китаї: “Прогноз – 2050” + п’ятирічні плани; в ЄС: “Європа – 2020”, “Горизонт – 2020” і семирічне бюджетування; в Росії: бюджетування на 3 роки; в Україні: бюджет на 1 рік.

І / Інформуй. Інноваційна проблематика в останні 10-15 років стала популярною у світі. Результат: світова економіка продовжує знаходитися у кризовому стані. Винятком є Китай та деякі інші країни групи “E7”. Кількість безробітних у світі сягає 250 млн. “Приклад” тут показують європейські країни. Чомусь такому прикладу слідує й Україна. Інтенсивно пишуться дисертації, монографії, статті, проводяться численні конференції, симпозиуми, продукуються стратегії, програми, проекти. “Теоретики” забули чи не знали і забули, що сьогоденним “інноваційним” теоріям передували теорії “поступу” (І. Франко), нововведень (Б. Твісс), науково-технічного прогресу (НТП). І взагалі, інноваційні процеси супроводжують упродовж тисячоліть цивілізаційний розвиток. Якщо перекладати дослівно “*innovatio*”, отримаємо – “у напрямі змін” (згадаймо Геракліта: “*Ніщо не вічне, крім змін*”).

Д / Дій. Як стратегію безглуздо розглядати без стратега, так і новацію немисливо аналізувати без новатора. В усіх доступних джерелах, можна прочитати, що “інновація – це результат інвестування інтелектуального рішення в розробку і отримання нового знання, ідеї, що раніше не застосовувалося, з оновлення сфер життя людей (технології; виробу; організаційні форми існування соціуму, такі, як освіта, управління, організація праці, обслуговування, наука, інформатизація і т. д.) і подальший процес впровадження (виробництва) цього, з фіксованим отриманням додаткової цінності (прибуток, випередження, лідерство, пріоритет, корінне поліпшення, якісна перевага, креативність, прогрес)”. І далі стверджується, що по відношенню до інновацій характерним є процес: інвестиції – розробка – процес впровадження – отримання якісного поліпшення. Правильно, але не зовсім. Підкреслимо, ядром змін, їх ініціатором є людина-творець, новатор, винахідник, раціоналізатор, тобто, людина-креатив, а по відношенню до техніки – **інженер** (фр. *ingénieur*, від лат. *ingenium* – здатність, винахідливість). У Росії поняттю “інженер” передувало слово “*розмисел*”, тобто, людина творча, мисляча, яка не руйнує, а створює, будує. Девіз французької Академії природничих наук, заснованої при Людовіку XIV (1666р.) “*Invenit et perfecit (Лат.). – Відкрив і вдосконалив*”, залишатиметься архіважливим завжди. Адже наведений латинський вислів якнайкращим чином відображає сутність інноваційного процесу.

К / Контролюй. Розвиненою може бути країна лише з розвиненою промисловістю. Статистика

свідчить, що індустріальний потенціал України має тенденцію до згортання. Знаходиться він у процесі стагнації. Стагнація (лат. stagnatio – нерухомість, від stagnum – стояча вода), як відомо, – стан економіки, що характеризується застоєм виробництва і торгівлі упродовж тривалого періоду. Стагнація супроводжується збільшенням чисельності безробітних, зниженням заробітної плати і рівня життя населення. Виражається стагнація в мінусових або незначних темпах зростання, незмінній структурі економіки, її неприйнятності до науково-технічного прогресу. Питома вага промисловості у ВВП України за період 1985-2013рр. зменшилася з 41,4 до 27,0%, частка продукції машинобудування і металообробки знизилася з 30,5% до 13,4%. У структурі промисловості за період 1991-2012рр. відбулися наступні зрушення: металургія – підвищення з 13% до 22%, хімічна промисловість – зниження з 9% до 7%, легка промисловість – падіння з 11% до 0,7%, харчова промисловість – зниження з 18% до 15%. Зміни в економічному розвитку країни, як відомо, вимірюються переважно вартісними показниками. Обсяги виробництва основних видів і промислової, і сільськогосподарської продукції в натуральних показниках в Україні скоротилися упродовж останніх двох десятиріччів в 2, 5, 15 разів. У загальному обсязі промислової продукції тільки 4,8% мають ознаки інновацій. Уряди різних країн інвестують значні кошти в науку. Наприклад, Німеччина на НДДКР виділяє близько 2,7% ВВП, США – 2,8%, Японія – 3,5%, Росія – 1,04 %, Білорусь – 0,74 %. В Україні на науку держбюджетом на 2014р. заплановано виділити 0,66% ВВП (2013р. – 0,71), на фундаментальні та прикладні дослідження і розробки – 0,75% (2013р. – 0,82) від видатків загального фонду держбюджету.

О / Організує. Концепцією розвитку промислового комплексу України на період до 2017р. передбачалося створення інституціональних, інфраструктурних і економічних принципів структурно-інноваційних перетворень. Але на шляху інноваційного розвитку виникли перешкоди політичного, правового, організаційного, фінансового характеру. Чомусь серед 16 міністерств в результаті структурних перетворень у найчисельнішому в Європі українському уряді М. Азарова не знайшлося місця Міністерству промислової політики (?!). Його правонаступником стало Державне агентство по управлінню державними корпоративними правами та майном у складі (серед 26 інших департаментів) Міністерства економічного розвитку і торгівлі. А яке ж ставлення до промислової політики в інших країнах? В Росії, Індії, Туреччині, Мексиці – це міністерства промисловості і торгівлі; Казахстані – міністерство індустрії і нових технологій; Великій Британії – міністерство бізнесу, інновацій і освіти; Німеччині – міністерство економіки і технологій; Франції – міністерство економіки, фінансів і промисловості; Японії – міністерство економіки і промисловості; Бразилії – міністерство розвитку, промисловості і зовнішньої торгівлі; Китаї – міністерство науки і техніки. Відродження на початку 2013р. Мінпромполітики не стало ознакою того, що стрімко пішли вгору справи з розвитком індустрії, змінами в її структурі, з генеруванням новацій, з їх подальшою комерціалізацією. За нової влади знову Мінпромполітики об'єднали з Мінекономіки (27.03.2014р.) задля... скорочення витрат держбюджету.

В / Виконує. Поняття “innovation” уперше з'явилося в наукових дослідженнях XIX ст. Особливий імпульс дефініція “інновація” отримало на початку XX ст. у працях Й. Шумпетера в результаті аналізу “інноваційних комбінацій”, змін у розвитку економічних систем. Пропонуючи різного роду неологізми, різного роду “вперше”, “удосконалено”, “нові” класифікації і т.п., дослідники чомусь не акцентують увагу, що Й.Шумпетер, виділив 5 типових змін тих, що становлять зміст інновацій. Серед них: використання нової техніки, технології або нового ринкового забезпечення виробництва; впровадження продукції з новими властивостями; використання нової сировини; зміна в організації виробництва і його матеріально-технічному забезпеченні; поява нових ринків збуту. Створення і впровадження інновації при цьому розраховане на отримання ефекту. Й. Шумпетер розглядав інноваційний процес як єдине ціле, а не відірваними одна від одної частини. Що стосується ефекту, то за свідченням Рахункової палати (2010р.), з 500 державних комплексних програм, у т.ч. інноваційних, жодна не була виконана.

А / Аналізує. Актуальною проблемою, що потребує свого науково-методичного вирішення, є розробка та використання нових підходів до інноваційно активного управління, яке забезпечувало б стійкий розвиток суб'єктів господарювання в умовах нестабільності, ризиків, змін. Вказана проблема особливо затребувана в Україні, яка вже третій десяток років продовжує втрачати свої позиції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Негативний баланс у здійсненні експортно-імпорتنих операцій за останні роки свідчить про активізацію товарообігу явно не на користь нашої держави: 2004р.: +3,7 млрд. дол. США; 2005р.: -1,9; 2006р.: -6,7; 2007р.: -7,2; 2008р.: -13,5; 2009р.: -5,7; 2010р.: -9,3; 2011р.:

-7,8; 2012р.: -15,9; 2013р.: - 13,7 млрд. дол. США. З внутрішнього ринку з використанням досить продуманої, агресивної маркетингової, кредитно-фінансової політики витісняється вітчизняний виробник конкурентами з Китаю, Республіки Корея, Польщі, Литви, Бельгії, Нідерландів, Італії, Туреччини, Німеччини, Швейцарії, Швеції, Росії, Білорусі, Словенії, інших країн. Програми імпортозаміщення, як, до речі, й усі інші, лише проголошуються у вигляді “кроків”, “проривів”, так і залишаючись на папері. Отже, маємо теоретично – “новацію”, практично – “стагнацію” завдяки круговій безвідповідальності перед світом, перед державою, перед суспільством, перед совістю.

Висновок. Історію творять не особи, а Особистості! Коли є стратег, тоді є стратегія, є й успіх!